

“Leelo: Ükskord me naerame niikuinii”

õppematerjalid põhikoolile ja gümnaasiumile

Helle-Mari Märtson

STELTAR
FILM

“Leelo: Ükskord me naerame niikuinii”

Filmi pikkus: 59:19

Keel: eesti

Subtiitrid: inglise

Kinolevi algus: 14. märts 2025

Dokumentaalfilm “Leelo: Ükskord me naerame niikuinii” avab Leelo Tungla varjatud ja värvikad tahud, viies vaataja rännakule läbi tema elu, perekondlike- ja rahvuslike väärtuste – kõike seda ühiskondlike muutuste tuultes läbi aastakümnete. Kuidas luua midagi, mis on suurem kui inimene ise, ja tuua kokku põlvkondi nii raamatu lehekülgedel, eurolaval kui laulukaare all? See on film eestlusest, headusest ja püüdest leida eneses naer kõigi raskuste kiuste.

Filmi režissöör ja stsenaarist on Marta Pulk, operaator Taavi Arus, montaažissöör Hendrik Mägar, helirežissöör Gabriel Solis ning helilooja Sander Mölder. Filmi produtsent on Johanna Maria Paulson ja tootja Stellar Film.

Tootmist rahastasid Eesti Filmi Instituut, Eesti Kultuurkapital ja ERR.

Õppematerjalid koostas Helle-Mari Märtson.

Õppetöökõks vajalikele filmistseenidele saab filmi esilinastumise järgselt ligi edu.arkaader.ee keskkonna kaudu.

Õpetajakonspekt

Käesolev valimik küsimusi aitab sisustada kirjandustunde enne ja pärast filmi vaatamist. Väikeste kohendustega on võimalik küsimustega täita ka rohkem tunde. Saab näiteks paluda õpilastel kirjalikult vastuseid vormistada või grupitöö tulemus plakatina esitada. Samuti saab lasta teha põhjalikumat taustauuringut koostöös ajalootundidega. Põhjalikumate vastuste jaoks saab õpilastel lasta klippe leida ning taas mingeid kohti üle vaadata, paluda viidata konkreetsetele stseenidele (vt edu.arkaader.ee).

Sobilik igale vanuseastmele.

Sobilik pigem gümnaasiumile, kuid on kohandatav ka põhikoolile.

Sobilik gümnaasiuminoortele.

Küsimused enne filmi vaatamist

1. Mis on esimesed teadmised või märksõnad Leelo Tungla kohta, mis pähe tulevad?

Seda küsimust võib lahendada nii grupis, paaris kui ka üksikuna. Võib teha vihikusse mõistekaarti või näiteks ühist märksõnapilve ekraanile. Selleks on mugav kasutada tasuta programme, tuntud on näiteks Mentimeter. Ülesande eesmärk on kaardistada õpilaste esmased teadmised Leelo Tungla kohta, et siis pärast näiteks võrrelda, kas filmis nähtu kinnitas neid eelteadmisi või rõhutas mõnd muud tahku. Samuti saab lasta õpilastel otsida infot internetist või miks mitte küsida ka tehisintellekti käest ja seejärel kaardistada need esmased otsingutulemused, kui õpilastel eelnevad teadmised on kehvad.

2. Milliste ajalooliste sündmuste kogejaks, tunnistajaks on Leelo Tungal olnud, teades, et ta sündis aastal 1947?

Seda ülesannet on hea teha nii enne kui ka pärast filmi. Küsimus ongi tõstatatud eesmärgiga panna õpilasi mõtlema ajaloolistele sündmustele, millega koos Leelo Tungal on elanud ning millest filmis juttu tuleb (nt 50ndate rõhuv stalinism, hipiliikumine, laulev revolutsioon, raske majandusolukord gondatel, laulupeod). Pärast saab üle küsida, mida filmis mainiti ja millele suurem kõlapind anti. Seda ülesannet saab lahendada näiteks nii ajajoonena kui ka lihtsalt märksõnade loetlemisena. Ka internetis on olemas ajajoone tegemiseks tasuta programmid ja pärast saab kuvada neid teistelegi. See ülesanne on sobilik eelkõige gümnaasiuminoortele, kuna vajab ka ajaloolaseid teadmisi ning oskust sünteesida teistes õppeainetes õpitud.

3. Kuidas erineb lastekirjandus ja täiskasvanutele suunatud kirjandus?

Ka see küsimus saab filmis käsitlust ja pakub klassis võimaluse vabamaks vestluseks. Õpilased võivad avaldada oma tunnetuse ja arvamuse, mis eristab lastele ja täiskasvanutele suunatud kirjandust. Mida vanemate õpilastega seda küsimust analüüsida, saab võrdluseks võtta ka tunnis käsitletud täiskasvanutele mõeldud teoseid (gümnaasiumis).

4. Mida võiks oodata armastatud autori põhjal tehtud dokumentaalfilmist? Mida võiks kajastada, millist külge autorist tutvustada? Kui palju saab filmi teemadevalik kallutada kujutlust autorist?

Küsimus võimaldab õpilastel teha gruppides või paarides arutlusringi ning kaardistada nende tunnetuse, milline peaks olema oodatav dokumentaalfilm armastatud kirjanikust. Eesmärgiks on panna õpilased mõtlema dokumentaalfilmi žanri kui loojutustamise viisi peale. Tore oleks, kui arutledes kerkiks üles erinevaid nägemusi, kuidas portreeterida üht inimest. Laiema silmaringiga õpilaste puhul võib analüüsida ka varasemaid portreefilme tuntud inimestest ning meenutada, millele rõhku on pandud. See küsimus võiks olla heaks eelhäälestuseks, kui on huvi, et õpilased pööraksid suuremat tähelepanu filmis kasutatud konkreetsete võtete analüüsimiseks.

Küsimused peale filmi vaatamist

Mitmed küsimused eeldavad põhjalikuks vastamiseks filmi üsna keskendunud vaatamist. Samas saab ka üldsõnalisemalt kõigile vastuse leida. Küsimuse detailsuse määr sõltub ka kindlasti sellest, kui suur vahe jääb filmi vaatamise ja tunnis teema käsitlemise vahele.

 1. Rein Veidemann ütleb üsna filmi alguses, et Leelo Tungla nimi vastab ladinakeelsele ütlusele *nomen est omen*. Mida ta sellega mõtleb? Kuidas see lause filmi jooksul kinnitust leiab? Too mõni konkreetne näide!

Nomen est omen tähendab tõlkes, et nimi on märk. Nimi Leelo viitab muidugi laulule ja Leelo Tungla tihedale seotusele muusikaga, laulupidudega. Olav Ehala rääkis filmis, kuidas ta on mitmeid Leelo Tungla luuletusi viisistanud. Kui küsimust õpilastele veidi selgitada, võiksid sellega hakkama saada ka nooremad õpilased, kuid eelkõige on see sobilik gümnaasiumiõpilastele.

 2. Mida said filmist teada Leelo Tungla perekonna kohta? Loetle mainitud pereliikmeid ning millega nad tegelevad! Kuidas on perekonnalooga seotud Ruila?

Leelo Tungla abikaasa oli Raimo Kangro, kes tegutses heliloojana. Ta suri 2001. aastal. Leelo Tunglal ja Raimo Kangrol on kolm tütar: Maarja Kangro (kirjanik), Kirke Kangro (kunstnik) ja Anna-Magdaleena Kangro (tõlkija). Ruilast on Leelo Tungal pärit ning see on oluline ka laste lapsepõlvemälestustes, millest nad filmis jutustavad. Siiski ei pruugi kõik nimed ja detailid peale filmivaatamist meeles olla. Küsimust saab lahendada ka nii, et õpetaja annab nimed ette ja palub meenutada, kes mida filmis räägib või mida kellegi kohta öeldakse või koondportreena, millise kogemuse me Leelo Tungla perekonnast saame.

 3. Leelo tütar Kirke Kangro ütles, et tema ema kohta kehtib „püha Leelo kuvand“. Kuidas film seda väidet kinnitab ja kuidas ümber lükkab? Leia mõlema poole toetuseks vähemalt kolm konkreetset näidet!

See küsimus imiteerib ehk kõige rohkem riigieksami lugemisosa küsimuste ülesehitust. Sellisena saaks seda ka tunnis gümnaasiumiõpilastele esitada. Kuvandi poolt ja vastu saab tuua filmist mitmeid näiteid. Näiteks kinnitab püha Leelo kuvandit see, et ta käib koolides lastele raamatuid ette lugemas, vastab laste küsimustele, kirjutab autogramme. Teda kujutatakse ka filmis paljuski lastekirjanikuna, teda kutsutakse festivalidele. Ta on asutanud ja juhtinud lasteajakirja Hea Laps. Püha Leelo kuvandit lükkavad ümber tema noorusaja mälestused, boheemlaste kohtumised ja luuleõhtud, suitsetamine, must huumor ja võllanaljad, millele viitas filmis intervjuueeritud sõbranna. Tütred mainivad, et Leelo Tungal on olnud emana isiksus, mitte nunnutav pereema.

4. Kes on need tuntud inimesed (David Vseviov, Olav Ehala, Rein Veidemann), kes Leelo Tunglast räägivad? Kuidas nad Leelo Tunglaga on seotud?

David Vseviov on ajaloolane, kes on tuntud raadiosaate „Müstiline Venemaa“ poolest. Olav Ehala on helilooja. Rein Veidemann on kirjandusteadlane. Kõik mehed mainivad filmis, et neid seob Leelo Tunglaga aastatepikkune sõprus. Selle küsimuse eesmärk on laiendada õpilaste silmaringi, kinnistades neile eesti kultuuris tuntud inimeste nimed ja näod. Küsimust saab koolitunnis soovi korral laiendada, paludes õpilastel uurida iga mehe kohta lisainformatsiooni. Ülesannet oleks võimalik lahendada siksakmeetodina, mil esialgsetes gruppides uuritakse ühe konkreetse inimese kohta, ning hiljem liigutakse kolmestesse gruppidesse, nii et iga liige on uurinud erinevat inimest ja õpilased saavad kaasõpilastele infot jagada.

5. Film pole ainult Leelo Tungla, vaid ka Eesti ajalugu. Mida saad filmist erinevate ajaloosündmuste kohta teada? Kuidas need seostuvad Leelo Tungla isikliku kogemusega? Leia mõnele konkreetsele sündmusele, perioodile mingi seik Leelo Tungla elust!

Käesolev küsimus on sarnane filmieelse 2. küsimusega, keskendudes ajaloolistele sündmustele, mis filmis esinevad. Seda küsimust saabki lisaks alustada enne filmi ja näiteks täiendada ning jätkata pärast filmi. Küsimust saab lõimida ka ajalootundidega või teha põhjalikum projekt või ajatelg. Näiteid konkreetsetest seikadest Leelo Tungla elus, mis on seostatavad ajalooperioodidega: 50ndate stalinismiperioodi ilmestab Leelo Tungla teos „Seltsimees laps“, milles ta kajastab enda lapsepõlvkogemusi, kui ta ema küüditati. 60ndate hipiliikumine jõudis Ameerikast Eestisse muundunud kujul, näiteks mainitakse filmis boheemlikke luuleõhtuid Tartu Ülikooli kohvikus. 90ndate keerulist majanduslikku olukorda saab seostada Leelo Tungla mälestusega, kui ta tõlkis Soome kristlikku lastekirjandust ning sai selle eest suhkrut ja kohvi. Kui lahendada see küsimus üldisemas võtmes, sobib see ka noorematele õpilastele, kuid detailitäpsust nõudvad vastused on sobilikud pigem gümnaasiumiealistele õpilastele.

6. Mida tähendab filmi pealkiri? Kuidas see seostub Leelo Tungla eluga?

Film lõppeb Leelo Tungla samalausealise tõdemusega. Rein Veidemann arutles, et Leelo Tungla looming tegeleb tegelikult väga tõsiste ja tumedate teemadega, kuid nendes on alati mingi teatav õhulisus, nagu tumedas metsas paistab vilksamisi valgus läbi okste. Pealkirja võib tõlgendada ka kui Leelo Tungla isikliku elu keerulisi aegu ja üleelamisi, millest on välja tulnud. See küsimus on veidi filosoofilisem ja ei eelda ühte konkreetset vastust. Õpilastel saab lasta arutleda kas suuliselt või ka kirjalikult ning julgustada neid esitama isiklikku arvamust.

“Leelo: Ükskord me naerame niikuinii”

Küsimused enne filmi

1. Mis on esimesed teadmised või märksõnad Leelo Tungla kohta, mis pähe tulevad?
2. Milliste ajalooliste sündmuste kogejaks, tunnistajaks on Leelo Tungal olnud, teades, et ta sündis aastal 1947?
3. Kuidas erineb lastekirjandus ja täiskasvanutele suunatud kirjandus?
4. Mida võiks oodata armastatud autori põhjal tehtud dokumentaalfilmist? Mida võiks kajastada, millist külge autorist tutvustada? Kui palju saab filmi teemadevalik kallutada kujutlust autorist?

Küsimused pärast filmi

1. Rein Veidemann ütleb üsna filmi alguses, et Leelo Tungla nimi vastab ladinakeelsele ütlusele nomen est omen. Mida ta sellega mõtleb? Kuidas see lause filmi jooksul kinnitust leiab? Too mõni konkreetne näide!
2. Mida said filmist teada Leelo Tungla perekonna kohta? Loetle mainitud pereliikmeid ning millega nad tegelevad!
3. Leelo Tungla tütar Kirke Kangro ütles, et tema ema kohta kehtib „püha Leelo kuvand“. Kuidas film seda väidet kinnitab ja kuidas ümber lükkab? Leia mõlema poole toetuseks vähemalt kolm konkreetset näidet!
4. Kes on need tuntud inimesed (David Vseviov, Olav Ehala, Rein Veidemann), kes Leelo Tunglast räägivad? Kuidas nad Leelo Tunglaga on seotud?
5. Film pole ainult Leelo Tungla, vaid ka Eesti ajalugu. Mida saad filmist erinevate ajaloosündmuste kohta teada? Kuidas need seostuvad Leelo Tungla isikliku kogemusega? Leia mõnele konkreetsele sündmusele, perioodile mingi seik Leelo Tungla elust!
6. Mida tähendab filmi pealkiri? Kuidas see seostub Leelo Tungla eluga?